

Роман Москаль

# Тризин

Правильно  
міркувати,  
щоб  
передбачати

вступ  
до  
інтелектуалізму

Видавництво доставляє замовлені книжки посилкою з післяплатою мережею «Укрпошти». Звертаємо Вашу увагу на те, що видавництво сплачує послуги «Укрпошти» з доставки книжок на території України.

Можлива також доставка посилкою з післяплатою через «Нову пошту». Для замовлень сумою до 400 грн. повні витрати на таку доставку складатимуть 25 грн. Для інших замовлень — витрати на доставку сплачує видавництво.

УДК 299.51+291.32

М82

Москаль Роман. І цзін. Правильно міркувати, щоб передбачати : Вступ до іцзінознавства.– Харків: Акта, 2016.– 280 с.

Книжка вперше в Україні знайомить читачів із текстом, який є основою китайської цивілізації — *І цзіном*, що його вчення звучить по-сучасному в будь-які часи завдяки універсальності законів, котрі становлять підґрунтя цього Канону.

Український читач має змогу ознайомитися з історією дослідження *І цзіну* у світі, внутрішньою структурою пам'ятки, основами та базовими поняттями іцзіністики.

Окрему частину видання являє собою матеріал, що розкриває багатогранність прогностичної традиції в Китаї, яка ґрунтується саме на *І цзіні*.

Видання адресовано тим, хто цікавиться китайською філософією та культурою, а також широкому читацькому колу.

© Роман Москаль, текст, 2016

© «Акта», видання, 2016

ISBN 978-966-8917-73-8

# Лередмова

Напевне, кожна велика цивілізація виворила власний базовий текст, який є “Великим кодом” до її розуміння, що завдяки йому така цивілізація й надалі відтворюється в часі через нові покоління людей.

Для західної цивілізації — це Біблія. Для індуїстської — Веди. Для мусульманської — Коран. Для китайської, а точніше сказати — для цивілізації усієї Південно-Східної Азії — це, звичайно ж, *І цзін* (Канон Змін).

Література з нашої теми не має усталеного нормативного вживання назви *І цзін*, бо зустрічаємо такі найменування: “И цзин”, “Канон перемен”, “И-Цзин”, “Ицзин”, “Идзин”, “Чжоу И”, “Чжоуские Перемены”, “Перемены” тощо.

Ми ж у нашій книжці називатимемо цю видатну пам'ятку “*I цзін*” або “*Канон Змін*”.

В. Алексєєв окреслює *I цзін* як “головний камінь спотикання всіх китаїстів усіх часів і націй, від китаїців і японців до американців,.. окультною за формою й філософською за змістом [книжкою.— *Р.М.*], що інтригує та притягує всі раціональні уми своєю незбагненою системою” (Алексєєв 1982, с.91).

А як влучно висловився Б. Віногородскій, дослідник та знавець *I цзину*: це метатекст китайської культури, який протягом тисячоліть використовували задля структурування простору свідомості всієї цивілізації Південно-Східної Азії. Без Канону Змін неможливе є розуміння жодної сфери китайської культури (*I цзін* 2005, с.6).

Унікальність *I цзину* як тексту полягає у тому, що його соціальні функції надзвичайно широкі — він постає філософією, способом пізнання світу, методологією традиційної китайської науки і медицини, а також основою всіх китайських прогностичних практик одночасно.

Однією з унікальних особливостей Канону Змін є ще й те, що він, на відміну, наприклад, від західних світоглядних систем, пропонує техніку ро-

боти з власною свідомістю, тобто чітко структуровану й систематизовану послідовність дій, яка дає певний очікуваний результат і водночас створює певний світогляд і цілісний підхід до пізнання світу.

Ця книга вчить того, як постійно розвивати свої навички правильно думати, зважати на “образи”, “числа”, “знаки”, щоб побачити обмеженість нашого поточного сприйняття, та врешті екзистенційно пережити пов’язаність усього зі всім у цьому складному й цікавому світі. Однак таке сприйняття можливе лише в тому разі, коли в нас із цим Текстом сформується тривалий, постійний “діалог”.

Можливо, декому з читачів Канон Змін надасть техніку ефективнішої взаємодії з власною долею — особливо в точках біфуркації долі, себто на роздоріжжях життєвих ситуацій.

Упродовж тривалої історії дослідження *I цзіну* аж до сьогодні (Див., приміром: Фірсов 2002) дехто твердить, що читати цю глибоку книжку треба саме слово-в-слово, а весь поважний досвід потрактвання лише спотворює істинний зміст пам’ятки.

Натомість ми вважаємо, що без вивчення тисячолітньої китайської коментаторської традиції

не вийде по-справжньому підступитися до смислів, що закодовані в “образах і числах” *І цзіну*, зрозуміти та розкрити їх.

На доконечність вивчення *І цзіну* слід подивитися ще і з такої позиції — з огляду на чимраз вагомішу економічну, політичну й культурну роль Китаю в сучасному світі. А формування тривалих, глибоких, навзаєм вигідних культурних та економічних зв’язків з Китаєм без вивчення цього тексту, через який “закодовано” фактично увесь культурний простір Китаю, видається нам малоімовірним.

Із 80-х років ХХ ст. в Китаї й у світі відбувається своєрідний “іцзінівський бум” — текст *І цзіну* активно перекладають, аналізують у книжках різного рівня складності: від спеціалізованих видань до популярних, розрахованих на найширше коло читачів.

Д. Уолтерс твердить, що на 2001 рік існувало більше ніж 200 коментарів до *І цзіну* китайською мовою і приблизно стільки саме книжок про *І цзіну* основними європейськими мовами (Уолтерс 2002, с.12-13). Можливо, він щось випустив з уваги, бо, наприклад, перший серйозний дослідник *І цзіну* в Росії Ю. Щуцкій зазначає, що в тексті *Си ку цюань шу цзін му* («Повний каталог книг за чотир-

ма розділами») згадується близько п'ятиста творів так чи інак пов'язаних з *І цзіном* (коментарі, субкоментарі тощо). При цьому в *Си ку цюань шу цзін му* не враховано багато даоських творів, присвячених *І цзінові*, що містяться в збірці даоських текстів *Дао цзан* (І цзін 1997, с.211).

Книжки про *І цзін* на різні смаки — від загальноприступних видань “на щодень” (див. напр.: Грін 2008; Денінг 1999; Бю 2001; Фірсов 2002), академічних видань (див. напр.: Вільгельм 1998; Духовна культура Китаю 2007 (відповідні розділи); Єремеев 2005; І цзін 1997; І цзін 1998) до видань, які розкривають читачеві велику та глибоку китайську прогностичну традицію в усій її теоретичній і практичній складності (див. напр.: Віногородській 2002; І цзін 1996; І цзін 1999; І цзін 2005<sup>-1</sup>; І цзін 2005<sup>-2</sup>; І цзін 2007; І цзін 2008; Ло 1997; Ло 2004; Сто відповідей 2001; Уроки Вень-вана 2006; Ці Мень Дунь Цзя 2006; Числа мей-хуа 1993), вже є російською мовою.

З'являються навіть спроби прокласти паралелі між *І цзіном* та іншими прогностичним системами, наприклад, з арканами Таро (Див.: Склярова 2008).

Період з 1996 до 2008 року можна розглядати як певний етап у формуванні цікавості до *І цзіну* в Росії — доти був лише переклад Ю. Щуцко-го, а після 2008 року, наскільки нам відомо, і далі

тривають дослідження над окремими аспектами іцзіністики.

Б. Віногородській 2013 року анонсував вихід у своїй авторській серії амбітного «Дослідження «Книги Змін», яке ґрунтується на збірці тлумачень від найдавніших часів до XVII ст., складеній ученими під орудою Лі Гуанді», в трьох томах.

Фактично наприкінці 2014 року вийшла книжка — вступ до «Книги Змін», а саме дослідження мало вийти друком 2015 року (Див.: I цзін 2015).

На жаль, немає жодного перекладу *I цзіну* українською мовою, одначе, сподіваймося, що наша книжка наблизить час його появи.

*I цзін* сам по собі і для пересічних китайців дуже складний та неясний текст, бо з ним не можна плідно працювати без знання основ “іцзіністики” — усталених китайських поглядів щодо пояснення понять *I цзіну* та досліджень щодо правил заглиблення у зміст цього тексту — що безперервно розвивається вже ось протягом більш аніж дві тисячі років.

*I цзін*, між іншим, не лише текст — це цілісний світогляд, який пояснює світ, треба визнати, у доволі незвичний для нашого, сформованого хрис-



тиянською цивілізацією сприйняття світобудови, спосіб.

Утім, якщо мати доволі терпіння, робота з цим текстом перетворюється на захопливу розумову практику й життєву пригоду, адже над книгою міркували тисячі й тисячі людей, і вона досі залишається живою інтелектуальною традицією.

Варто також мати на увазі, що в нашій книжці *І цзін* розглядається перш за все як текст — підґрунтя китайських прогностичних технік. Цей аспект Канону Змін нам найближчий.

Наша книжка є вступом до “іцзіністики” та покликає дати уявлення читачеві про те, що таке *І цзін*, і запропонувати відомості, котрі не містяться в самому тексті, але без яких серйозне заглиблення в смисли тексту *І цзін*у неможливе. Проте зацікавлений читач знайде інформацію зі значно ширшого кола питань іцзіністики.

Маємо визнати, що не вважаємо іцзінівський спосіб ухвалення рішень — у невизначених ситуаціях щодо вагомих для долі людини питань — за набір малозрозумілих та логічно необґрунтованих маніпуляцій з різними операторами. Так, це досить екзотичний і своєрідний спосіб прояснювати ті чи ті життєві ситуації, але, як свідчить тисячо-

літня традиція практичного застосування *I цзін*, що триває до сьогодні, за умови набуття необхідних навичок — доволі ефективний.

Щоб розпочати працювати з *I цзіном* та практично застосувати викладену нами інформацію, краще потрібен текст самої пам'ятки. Тож-бо читач мусить мати один з перекладів будь-якою зрозумілою йому мовою.

Для тих, хто надаватиме перевагу російськомовним перекладам, я б радив переклад Б. Віноградського (*I цзін* 1999), який містить багато цінної додаткової інформації, або (*I цзін* 2008) чи друге видання цього-таки перекладу 2012 року.

Доречно було б мати у приватній бібліотеці й класичну роботу Ю. Щуцкого, особливо видання, відредаговане А. Кобзевим, про яке детальніше мова піде згодом.

З огляду на те, що в Україні *I цзін* поки що малознаний і його студіюють одиниці (нам відома, наприклад, вельми змістовна стаття Ю. Зіновівої (Див.: Зіновієва 2009)), маємо надію, що наша робота започаткує ширші дослідження над цим надзвичайно важливим і глибоким містичним текстом.

Цікавим є те, що співавтором першої знайденої нами публікації, де є інформація про *I цзін* українською — 1987 року, виступає саме Б. Віногородський — ось такий містичний збіг обставин\*.

Щоб *I цзін* до вас “заговорив”, у нього конче слід передовсім повірити. Породити цю віру в готових до цього українців було нашою головною метою під час написання книжки.

Крім того, “спілкуватися” з цим текстом треба протягом певного тривалого проміжку часу — відповідна праця, щоб дати добрі плоди для долі, потребує послідовних щоденних зусиль. Скерувати читача саме до таких висновків також було нашою метою.

Символіка *I цзін*у є вельми складна, до того ж ми взялися написати цю розвідку як вступ до розуміння традиції, що має тисячолітню багату історію, тому не дивно, якщо в тексті є похибки, котрі варто виправити.

Наприклад, назви шестичленних знаків-*гуа* самі по собі є певною концепцією щодо ситуацій, які періодично повторюються у нашому житті. Точ-

\* Г. Хорошилов, Б. Віногородський. Що лишається за рядком? // Всесвіт.- 1987.- №1.- С.154-165. До речі, в цій публікації вжито назву “I цзін”.

но передати ці назви досить непросто. До того ж, української традиції у цій галузі поки що немає. У перекладах пояснення назв *gua* в різних джерелах доволі серйозно відрізняються, в чому можна пересвідчитися з додатку №4.

Тому всі побажання, а також конструктивні зауваження автор радо прийме або на свою електронну адресу: r\_moskal@ukr.net або, якщо комусь так зручніше, у спільноті “Китайська «Книга Змін» — *І цзін*” у мережі Facebook.

# Зміст

Передмова .....	5
-----------------	---

## 1. Про текст і контекст

<i>I цзін</i> : світ літератури й науки — деякі цікаві факти .....	16
Дослідження <i>I цзину</i> в Європі та США .....	20
Дослідження <i>I цзину</i> в країнах Південно-Східної Азії .....	25
Дослідження <i>I цзину</i> в Росії .....	29
Дослідження <i>I цзину</i> в Китаї: іцзіністика.....	33
Для чого призначено <i>I цзін</i> .....	50

## 2. Основи іцзіністики

<i>I цзін</i> — таємниця походження .....	54
Структура тексту <i>I цзину</i> .....	60
Нумерологічні схеми <i>I цзину</i> й важливі категорії іцзіністики .....	69
<i>Тайцзі</i> (Велика Межа) .....	74
<i>Інь і Ян</i> .....	77
Чотири Образи .....	80
Чотири Властивості. Чотири Великі .....	81
Вісім триграм (вісім <i>гуа</i> ) .....	87

П'ять стихій ( <i>У сін</i> ) .....	97
Схеми <i>Хе ту</i> і <i>Ло шу</i> .....	105
<i>Ті-Юн</i> .....	108
Гексаграми .....	111

### 3. Техніки прогнозування за допомогою *І цзіну*

Виникла потреба спрогнозувати розвиток ситуації... ..	122
Як ставити запитання .....	126
Різновиди традиційних китайських прогностичних технік .....	130
Як побудувати <i>гуа</i> класичним способом за допомогою дерев'яю .....	135
Як побудувати гексаграму за допомогою техніки “трьох монет” .....	142
Як побудувати гексаграму завдяки розуму ....	146
Способи тлумачення <i>гуа</i> .....	151
Спрощений спосіб <i>Най цзя</i> у варіанті Реймонда Ло .....	187
Техніка Шао Юна, або “Числа перетворень дикої сливи <i>мей хуа</i> ” .....	211
Утілення прогнозу .....	238
Післямова .....	240
Перелік літератури .....	243

Додатки

- №1. Таблиця визначення номера гексаграми  
у порядку Вень-вана.....252
- №2. Розмічання гексаграм за Реймондом Ло...254
- №3. Гексаграми I Цзіну у порядку Вень-вана.  
Господар знака ..... 259
- №4. Варіанти перекладів назв гексаграм I цзіну  
у порядку Вень-вана.....265

популярне видання

Роман Москаль

*І цзін*

правильно міркувати,  
щоб передбачати

Редактор *Наталка Бордукова*

Макет *Денис Ткаченко*

Видавництво «Акта»

Тел.: (+380 57) 751-2125

E-mail: [order@acta.com.ua](mailto:order@acta.com.ua)

[www.acta.com.ua](http://www.acta.com.ua)